

Lysglimt i en mørk tid

Da vestfynske hjem åbnede sig for finske børn midt under den store krig

I haven ved »Broen«, det tidligere Bro humlemagasin, samlede lotten frk. Hellquist en del af de finske børn i Middelfart. Her ses hun sammen med børnene.

Når tiderne strenges, vokser hjælpsomheden og medfølelsen. Det oplevede vi under den anden verdenskrig.

Under vinterkrigen 1939-40 i Finland var der adskillige her i landet, der rejste derop og tog del i krigen ude ved fronten eller på hospitaler, og gaver strømmede til Finland, ikke mindst fødevarer. Eksempelvis kunne man ringe til Odense Eksportslagteri og betale for at få sendt en slagterigris derop, og Rotaryklubben i Middelfart sendte adskillige grise af sted.

Da krigen var forbi, gav Norge udtryk for, at »Danskernes« kogn på havregryn eller byggryn havde reddet tusinder af børn fra sult og nød. Rundt om i Danmark blev der i al hemmelighed indsamlet en mængde penge, og den norskfødte fru Clara Hammerich fik pengene omsat i gryn og bragt til Norge uden om besættelsesmagten. Det skulle ske i stilhed, men viljen var til stede, og eksempelvis kan nævnes, at en husmoder i Middelfart på eget initiativ gik fra dør til dør og i løbet af et par år indsamlede over 6000 kr. til »Danskernes«. Et bidrag på 36 kr. sikrede et barns forsyning med suppe i et år.

Hjælpsomheden strømmede over

Men det eksempel, som her skal berettes om, var, at et stort antal hjem i Vestfyn åbnede sig for mere end 100 finske børn under den anden krig mod Rusland, børn fra Karelen, Porkkala og andre steder i Finland, hvor mødrene sad tilbage med børnene, mens fædrene lå ved fronten.

Det var i begyndelsen af 1942, at foreningen Norden og den særlige Finlandshjælp begyndte at tage mod disse finske børn, ligesom det var sket i Sverige. Oprindeligt var det tanken, at børnene kun skulle anbringes på Sjælland, vistnok fordi man lettere kunne få dem over til Sverige, hvis krigen virkelig kom her til landet. Men i Middelfart var der et stærkt ønske om at hjælpe med, og jeg bragte dette videre til Finlandshjælpsens leder, cand. theol. Erik Andersen, som jeg kendte fra Hindsgavl.

Det endte med, at man gik med til at sende godt 100 børn til Vestfyn, hvor de blev indkvarteret på Middelfart- og Nørre Åby-egnen. Der blev nedsat en komite med overlæge P. V. Tuxen som formand og direktør la Cour Brandt, Isfabrikken i Nørre Åby, som en meget virksom sekretær. Tilbuddene strømmede ind, og på mindre end en uge var der indsamlet pladser til adskilligt flere end de 108 børn, der var tale om.

Alvorlige ansigter

Lørdag den 13. juni kom de første, ca. 60 til Nørre Åby og ca. 35 til Middelfart, og få dage efter endnu en snes. På Middelfart station mødte ikke blot plejeforældrene, men også mange børn frem, og det gjorde et vist indtryk på de danske børn, da de så de finske komme vandrende fra stationen til Centralhotellet to og to, alle med alvorlige ansigter og enkle med

tårer i øjnene ved tanken om at skulle stå alene i et fremmed land, hvor man knapt forstod deres sprog. På hotellet fik de mælk og wienerbrød, og så blev de fordelt til hjemmene.

Værterne måtte kvittere for modtagelsen af et barn og fik et kort, der skulle sendes til forældrene om vel ankommet og med børnenes adresse.

Så gik turen til deres nye hjem, hvor de voksnes varme og hjertelighed bødede på den manglende kontakt sprogligt set. Det kneb nok mest, da børnene skulle i seng, og hvis hjemlængslen blev for stærk, måtte man ringe til den finske lotte, lærerinde frk. Hellquist, der boede hos direktør Brandt, og så kunne de få trøsten på deres eget sprog.

Dette med sproget løstes også hurtigt, fordi mange af børnene kunne tale lidt svensk.

En lille fyr, der kom med sidste »sending« til Middelfart, havde opført sig uroligt i toget, og da lotten spurgte ham, hvad der var i vejen, sagde han: Jeg kan ikke leve uden køer.

Mens de sad på Centralhotellet og havde fået mælk og bolle, rejste han sig op og råbte: Skal vi så gå ud og se på de køer.

Han fik ønsket opfyldt, sammen med sin søster kom han til sognefoged Martin Jørgensen, Føns.

En lille mor på 11 år

Blandt de finske børn var der flere søskende og i et enkelt tilfælde var der tre søskende. Det var en pige på 11 år og hendes to små brødre, og på rejsen havde de finske lotter lagt mærke til, at hun tog sig så moderligt af de små brødre, vogtede over dem og hjalp dem på alle måder.

Lotterne bad direktør Brandt om at få dem placeret så nært som muligt sammen, så hun kunne tage sig af drengene. Der var intet hjem, der havde tegnet sig for mere end to børn, men Brandt gik sin liste igennem og bemærkede, at den gamle læge Hansen i Nørre Åby havde tegnet sig for to børn. Hans kendte lægen som et menneske med et stort hjerte, og han ringede ham op og satte ham ind i situationen og spurgte ham, om han kunne tage alle tre.

Vent lidt, svarede lægen. Jeg skal spørge min husbestyrerinde. Lidt efter kom han tilbage og sagde: Kom med dem alle tre.

Da børnene kom til Nørre Åby, hvor hotelejer Nielsen bød dem på mælk og boller, blev børnene fordelt til hjemmene. Direktør Brandt havde ikke nået at sige noget til den store pige, og han fortalte, at den lille mor blev mere og mere betænkelig, efterhånden som det svandt i flokken.

Så blev den mindste af drengene kaldt frem og derefter den anden, og det klarede lidt op i det bekymrede ansigt, at de dog skulle være sammen, men da hun opdagede, at hun selv skulle følge med, ville glæden ingen ende tage.

De, der overværede det øjeblik, da det gik op for hende,

at de alle tre skulle være sammen, fortalte, at de aldrig havde oplevet et skønnere syn end det par barneøjne, der strålede af taknemlig lykke, og den mund, der ivrigt betroede de små, at nu var der intet mere at være ked af. Det smil og de øjne var en rig belønning til det hjem, der åbnede sig for denne søskendeflok.

Det fik også belønning på andre måder. Børnene var ualmindelig søde og meget dygtige, og da de kom i Nørre Åby kommuneskole, blev pigen et år efter nr. 1 i sin klasse i dansk. Børnene blev i lægehjemmet i tre år, og pigen blev konfirmeret, inden de rejste hjem.

Knyttede bånd for livet

På Nørre Åby-egnen blev der anbragt flere søskendepar, og adskillige plejehjem fik lov til at beholde deres børn langt ud over de fastsatte måneder. I flere tilfælde blev der søgt om adoption, men principielt sagde Finland nej - man ønskede at få børnene tilbage.

Enkelte blev dog i landet, således en pige og en dreng, der var på telefoncentralen og på mejeriet. Pigen er bibliotekar i København, og drengen har sit arbejde i Vordingborg, men han har været hjemme for at aftjene sin værnepligt.

To brødre kom til at bo hos værkfører Ejnar Gårde og værkfører Meyer Mikkelsen. Fru Else Gårde fortæller os, at deres dreng Uno blev hos dem i 3 1/2 år. I begyndelsen var han eneste barn i hjemmet, og han blev jaloux, da fru Gårde skulle have sit første barn. Han frygte af foragt, da det blev en pige, men han og Mette blev fine venner.

Uno blev, da han kom hjem, udlært som typograf og er i dag faktor ved et stort bogtrykkeri i Helsingfors. Han har bevaret kontakten med hjemmet i Nørre Åby, har besøgt familien flere gange og var med, da værkfører Gårde for seks år siden blev begravet. I sommer var han med hustru og to børn på et ti dages besøg hos fru Gårde.

Hamstrede kaffeerstatning

Mange af hjemmene bevarer smukke minder om disse børn. Den 8-årige Ritva Palander, som var i vort hjem i fire måneder, var kilden til stor glæde for alle, ikke mindst for vor egen datter, Inger Marie, der var hendes jævnaldrende. De var venner fra den første dag, sov sammen, og de lærte hinanden at tælle til ti og bede aftenbøn på dansk og finsk.

En af de første dage, hun var her, skulle begge piger med mig i haven, og uden at tænke nærmere over det, tog jeg Inger Marie i hånden, men Ritva tog ganske stille kurven ud af min anden hånd og lagde sin egen i min og så op på mig med et smil, som lod mig forstå, at hun også hørte med. Sådan kan et barn sætte voksne i rette på deres egen måde.

Hun var glad for at være her, men hun havde fået at vide, at hun skulle rejse hjem om fire måneder, og det var hendes faste punkt i tilværelsen. Måske nærrede hun en smule ængstelse for, at vi ville overtale hende til at blive. Vi fortalte hende om, hvordan vi holdt jul, og nærmest i spøg spurgte jeg hende, om hun ikke havde lyst til at holde dansk jul. Nej, svarede hun, jeg skal hjem til høst.

Danske aviser fortalte, at det kneb med maden i Finland, og jeg fortalte det til hende og sagde, at hun gerne måtte blive her, så hendes mor ikke behøvede at tænke på maden til hende. Hun svarede: Nej, så spiser vi bare lidt.

Så skulle vi nok være os for at antyde fortsat ophold. Hun var stærkt knyttet til sin mor og sine små søskende - faderen lå ved fronten i Karelen. Hun fik jævnlige penge, mens hun var her. De blev omsat i kaffeerstatning til hendes mor, for den var rationeret i Finland, og da hun rejste hjem, var der mellem Richs-pakkerne adskillige par uldne strømper til hende selv og de små søskende.

Hvad to smådreng kunne klare

Lad mig slutte med en beretning om, hvordan to smådreng kunne klare et praktisk problem, som voksne ikke havde været i stand til.

En af de finske drenge havde under krigen fået et chok, og han kunne ikke ligge tør om natten, og hans plejemor ringede til dir. Brandt og forlangte barnet fjernet.

Brandt henvendte sig til mig, fordi jeg var mere lokalkendt med folk end han, og vi gennemgik listen over de hjem, der ingen finsk dreng havde fået. Da han læste smedemester Hansen, Røjleskov, op, standsede jeg ham og sagde: Det er netop stedet, for både smeden og fru Hansen er brave mennesker, der vil have den rette forståelse.

Drengen kom til Røjleskov, og da han om aftenen skulle i seng sammen med smedens jævnaldrende søn, sagde denne til sin far: Lad mig få vækkeuret, for det skal jeg bruge.

Han stillede uret til at vække midt om natten, og så kaldte han på kammeraten og sagde: Nu skal du ud og tisse.

På den måde løste de to drenge et problem, som voksne havde måttet give op over for.

De finske børns ophold i Vestfyn blev sikkert en oplevelse for dem, men det blev det ikke mindre for dem, der havde taget imod dem. Det var for mange en stor rigdom at have disse børn om sig, og mange bånd blev knyttet mellem fynske og finske hjem.

Fr. Kristensen